

LARS ROAR LANGSLET:

Kristendom och politik

Storingsrepresentanten, på svenska riksdagsmannen Lars Roar Langslet är konservativ ledamot av norska stortinget. Han har skrivit åtskilliga gånger förr i Svensk Tidskrift. Hans artikel om kristendom och politik har hållits som föredrag, vilket framgår av översättningen. Artikelns ämne saknar inte aktualitet i Sverige, där KDS ju betecknar sig som ett speciellt kristet parti. Langslet behandlar frågan om kristendomen som vägledning inför politiska avgöranden. Han varnar bestämt för att tro att det kan och bör finnas partier, som är mera "kristna" än andra eller, som han säger, sätter en sakral stämpel på sig själva. Till sist kommer han in på förhållandet mellan teologi och kristendom; det finns teologer, säger han, som vill verka som politiker. Men de har ingen högre rätt. Vill de uträtta något, bör de gå in i det politiska livet på vanlig demokratisk väg.

"Kristen politik — politisk kristendom" är den titel som jag fått för mitt föredrag. Det första jag vill slå fast är, att jag tar avstånd från båda leden i den titeln. Jag anser båda innehålla fundamentala missförståelser av förhållandet mellan kristendom och politisk verksamhet. Varför, ja, detta skall jag försöka visa. Då blir det, hoppas jag, också klarare hur jag själv ser på förhållandet kristendom-politik.

Kristen politik — vad skulle det betyda? Det måste innebära, att från en kristen utgångspunkt följer logiskt en bestämd politisk uppfattning och ett bestämt politiskt handlingsätt, som är "kristen politik" i motsats mot andra former för politik. I varje situation och i varje viktig fråga måste det finnas ett alternativ, som är det kristna i motsats mot andra alternativ. Den som på allvar bekänner sig till kristendomen måste därför välja detta kristna alternativ i politiken framför andra tänkbara möjligheter.

De flesta bör genast inse att detta är en serie orimliga påståenden. Inte en gång de, som utan egentliga betänkligheter är beredda att kalla sin egen eller sitt partis politiska syn kristen, skulle väl utan vidare tillerkänna sig själva ett monopol och fränkänna andra kristna rätten att välja andra politiska vägar utan att de därmed sviker sin tro. En sådan tolerans behöver visserligen inte vara djupare motiverad än i fruktan för att bli stämplad som intolerant. Lika fullt är den ett direkt erkännande av att det både är möjligt och legitimt att förena kristen tro med olika politiska övertygelser och handlingsätt. Men

om flera och inbördes motstridande politiska uppfattningar skulle betecknas som "kristna", skulle etiketten "kristen" mista det mesta av sin mening — bortsett från hänvisningen till en inspirationskälla som i praktiken kan taga sig rätt olika uttryck.

Kristendomen som vägledning

Varför är det orimligt att hävda att ett kristet grundlag bara ger rum för en enda politik, den "kristna politiken"? På den frågan har det lämnats många svar. Från flera av dem tar jag direkt avstånd. Jag är tex alldeles emot den populära uppfattningen att kristendom och politik inte har någonting med varandra att göra och att varje försök till en sammankoppling är en vederstygglighet. Men jag uppskattar å andra sidan i hög grad Disraelis kända varning för att använda Vår Herre som ett trumfkort i rockärmen i det politiska spelet. Men går dessa två ståndpunkter ihop?

De väcker frågan om vad kristendomen och kristen tro betyder som vägledning inom politisk verksamhet. Det är ett stort och komplicerat ämne. Jag nöjer mig med att stryka under några huvuddrag.

Kristendomen har inte frambragt någon idealhandledning för den sanna och rätta politiken. Bibeln ger inte facit med svar på politiska frågor. Men den kristna tron säger oss i gengäld något väsentligt om vad människan är — något om människan som Guds yppersta skapelse, om människan i syndens och egenrättfärdighetens våld, om människans förlossning och upprättelse genom Kristus. Kristendomen lär oss något

fundamentalt om människans förhållande till Gud och om människans förhållande till nästan. Allt detta har konsekvenser också för vår ställning och vår uppgift i det samhälle där vi lever. Många av de centrala värderingar, som haft sådan sprängkraft i nyare historia — om den enskilda människans värde, om frihet, jämlikhet och broderskap, om rätt och rättfärdighet, om ansvar för gemenskapen och solidaritet med de svaga, om vårt förvaltaransvar för de värden som naturen ger eller människan skapar — bottenar i kristendomen eller har några av sina viktigaste rötter där. Från dessa värderingar utgår fortfarande en samhällsomvälvande kraft, som har sin väsentliga andel i förklaringen till dynamiken i de kulturer, där kristendomen har vunnit mark.

Ofta nog har kristna människor i ord och handling bidragit till att kompensera dessa rättesnören för deras hållning i samfundslivet. Ofta har människan och grupper, som har stått fjärran från kristendomen, kämpat en mer rätlinjig kamp för att förverkliga vad som är kristna ideal. Detta hindrar inte att kristendomen ger starka impulser till en politisk inställning, som, om den tages på allvar, blir normgivande för hela den livsgemenskap som kristna tillhör.

Men det betyder på intet sätt att denna överordnade orienteringsgrund entydigt leder till en bestämd form av politik. Politisk verksamhet är summan av de enskilda problem som dryftas och avgöres på det politiska planet. I de allra flesta fall var det förmätet att påstå att det bara ka

tänkas en ståndpunkt, som en kristen skulle kunna försvara att satsa på. Vi bör tvärtom inse, att från kristendomen utgår impulser som kan leda i både starkt radikal och i starkt konservativ riktning — eller till många tänkbara mellanpositioner. För min del har jag aldrig upplevt någon samvetskonflikt som kristen därför att jag arbetat inom ett moderat konservativt parti. Men det skulle inte falla mig in att neka kristna människor med starkt trosengagemang att ha samma rätt att arbeta för sina målsättningar inom en vänsterorienterad politisk rörelse.

Vad man ofta saknar bland kristna som är engagerade i olika partier är en större ömsesidig tolerans, som borde vara en naturligt följd av en kristen människas frihet också inom politiken. Kristet sett är det en rikedom att det finns aktivt engagerade kristna i många partier. Vi bör vara varsamma med att bannlysa varandra. Lika varsamma bör vi vara ifråga om att sätta en sakral stämpel på vår egen politiska uppfattning.

En sakral politik

Spåren borde förskräcka. Under historiens lopp har många former av "kristen politik" dykt upp. Oftast har det väl rört sig om starkt konservativa eller reaktionära grupperingar, som har ansett sig företräda Vår Herre. Men vi har också sett motsvarande inom svärmargrupper på den helt motsatta sidan. Kanske skymtar vi också några liknande grupper i dagens situation. Vi bör inte glömma de erfarenheter, som vi har samlat om vad en sådan sakralise-

ring av politiken kan leda till. Konsekvenserna kan bli ohyggliga både för kristendomen och för samhället.

Av detta framgår att jag i princip ställer mig skeptisk mot kristna partier. Det finns en del partier som kallar sig så. Det är föga mening med att polemisera mot att de existerar. Det min polemik gäller är inte partinamn utan partiernas hållning. Om denna är att sakralisera sin egen politik och avvisa andra kristnas rätt att söka sig till andra partier, då måste den avvisas. Man bör också komma ihåg den gamla goda regeln, att om de kristna skall vara jordens salt, bör de helst inte klumpa ihop sig i en saltklump.

Finns det då inga gränser för vilket sällskap som kristna människor bör söka inom politiken? På den frågan vill jag dock svara ja. I vissa frågor, som direkt angår människovärde och människoliv, finns det ståndpunkter, som enligt min mening är oförenliga med kristen tro. Det gäller t ex ifråga om fri abort. Och det finns rörelser och partier, som klart för en politik i strid mot de centrala värden som kristendomen förfäktar. Jag har talat om normalsituationen i etablerade demokratier som de nordiska länderna. Här finner jag bara obetydliga anledningar att utesluta vissa partier som valmöjligheter för kristna människor. Därmed har jag självklart inte sagt att alla partier är lika goda. Men jag skulle söka mig andra grunder för att polemisera mot politiska motståndare.

Politisk kristendom

Det andra uttryck, som jag inledningsvis

förkastade, är "politisk kristendom". Vad jag redan sagt har väl ungefär visat vart jag vill komma.

Jag har varnat mot öppna eller förtäckta försök att sakralisera politiken. Jag tror att det finns ännu starkare anledning att varna mot att politisera kristendomen. Det är illa redan att utstoffera sin egen politiska uppfattning med någon helgongloria för att ge en stämpel av ofelbarhet åt något som aldrig kan bli annat än ofullkomligt. Värre ändå är att vilja göra kristendomen till en politisk frälsningslära. Det är att förvränga det kristna budskapet och att göra det till ett instrument för rent världsliga ändamål.

Politisk religion var inget okänt fenomen i den värld där kristendomen uppstod. Den romerska kejsarkulten var väl bara ett sent och ytterligtgående utslag av en tendens, som hela tiden existerat inom den grekisk-romerska religiösa världen. Viktigare i vårt sammanhang är att påminna om den rent politiska Messiasförväntningen inom judendomen. Också i Jesu närmaste krets fanns sådana, som gärna ville i honom se Israels politiska befriare och judarnas konung. Men Jesus avvisade en sådan Messiaspretention i skarpa ordalag. Hans rike var icke av denna världen. Den frälsning, som han förkunnade, var en annan än politisk frigörelse.

Under historiens lopp har vi mött tillräckligt många naiva politiska utläggningar av evangeliet. Hos några har Jesus blivit den stora upprorsmannen och den första kommunisten, hos andra har han blivit garanten för obetingad lydnad mot

världsliga auktoriteter. Bägge delarna är lika fel. Kristendomen är varken radikal eller konservativ. Den låter sig inte inordnas i politiska kategorier. Den står över alla politiska doktriner och handlingsmönster och fördömer det snäva och absolutistiska i alla försök att upphöja politiken till livets mening och mål.

Kristendom och politik

Jag har tagit avstånd från en kristendomsuppfattning, som hänvisar kristendomen till att bara sysselsätta sig med det som är hinsides och att inte blanda sig i denna världens angelägenheter. Men minst lika felaktigt är att snöra in kristendomen bara i vad som är på denna sidan, att göra den till en rörelse för politisk reform eller för revolution. I en tid, då det blivit en modesak att hävda att "allt är politik", är det en av kristendomens viktigaste uppgifter att påminna om att denna doktrin rätt och slätt är osann. Allt är inte politik, och politik är inte allt. Det är inte människans enda och högsta mål att fungera i en politisk gemenskap, som tjänar den ena eller den andra av de krafter, som formar en politisk utveckling. Inte minst det sundt i det politiska livet är avhängigt av medvetandet om att det finns värden, som är överordnade de politiska. Där det medvetandet suddas ut eller försvinner, är grunden lagd för ett totalitärt samfund.

Jag vet visserligen, att det i dag finns teologer som menar något annat. Teologer har menat åtskilligt under tidernas lopp. I dag finns en del sådana, som inte trivs inom sin verksamhetsram och som hellre

vill vara politiker. I ett demokratiskt samfund har de sin chans. Men då måste de acceptera de politiska arbetsformerna och besvära sig med att sätta sig in i de många praktiska problem, som en politiker möter. Det räcker inte med förmågan att uttrycka enkla tankar på ett tillkrånglat sätt.

Jag har läst en del uttalanden av teologer som bekänner sig till vad de kallar "politisk teologi". Mitt intryck är, att om man befriar denna politiska teologi från det kristna julgranspynt som den pryder sig med, står man ansikte mot ansikte med ett fenomen som är förvillande lika de andra politiska modeströmningar, som förekommer i nutidens akademiska värld.

Teologien har en vital funktion i kyrkans liv. Den fullgör sin uppgift sämst, då den går ut ifrån att teologisk kompetens

automatiskt skänker en högre form av kunnande på alla andra områden. Den fullgör sin uppgift bäst, då den helt enkelt förblir teologi. Då kan den också med kraft ställa frågor, obehagliga frågor, till bl a politiken.

Jag har fallit för frestelsen att komma med tämligen avgjorda svar på några av de frågor, som jag tagit upp. Mitt sista ord bör därför vara en varning mot just detta. Varken kristendom eller politik är statiska storheter. Bägge är genomvävda av livets skiftande dynamik. Förhållandet dem emellan kommer alltid att ställa oss inför nya frågeställningar. Här gäller det därför att hålla frågorna öppna, här passar inte några slutgiltiga svar. Den kristna självförståelse, som teologien är, kan hjälpa oss till en sådan öppenhet.